

МІНІСТЕРСТВО НАУКИ ТА ОСВІТИ УКРАЇНИ
Полтавський державний педагогічний університет
ім. В.Г. Короленка

НАВЧАЛЬНА МЕТОДИЧНА ПРАКТИКА

Програма
для студентів III курсу психолого-педагогічного
факультету зі спеціальності
“Початкове навчання та музичне виховання”

Полтава – 2000

Навчальна методична практика: Програма для студентів III курсу зі спеціальності “Початкове навчання та музичне виховання” / Укл. О.О.Лобач. – Полтава, 2000.– 16 с.

Рецензенти: доктор педагогічних наук, завідувачка кафедри соціальної педагогіки і педагогіки початкового навчання Полтавського педагогічного університету ім. В.Г.Короленка *Л.О.Хомич*;

Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г.Короленка *В.Д.Бардінова*.

Затверджено вченою радою Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г.Короленка (протокол № 4 від 30 листопада 2000 року)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета безвідривної педагогічної практики на III курсі – поступове включення студентів у реальний процес музичного виховання школярів на різних етапах розвитку особистості.

Завдання педагогічної практики:

1. Спостереження та аналіз уроків музики, провідних видів музичної діяльності у I – VII класах з метою подальшої корекції та поглиблення теоретичних знань з методики музичного виховання особистості.
2. Формування у студентів професійних умінь учителя музики, пов'язаних із проведенням індивідуальної роботи з дітьми, які мають високий і низький рівень розвитку музичних здібностей.
3. Розвиток музично-виконавських умінь майбутнього вчителя музики через залучення до підготовки та проведення позакласних музично-виховних заходів у початковій школі.
4. Виховання сумлінного ставлення до роботи в кабінеті музики школи.

Під керівництвом вчителів та методистів університету студенти розробляють зміст і методику проведення конкретних уроків, проводять їх частково (фрагментарно), допомагають в організації виховних заходів у підшефному класі. Значне місце у програмі відведено вивченню та аналізу педагогічного досвіду вчителів музики різних шкіл міста, що пов'язано із специфікою процесу музичного виховання.

Під час безвідривної педагогічної практики студенти фіксують результати своєї діяльності в окремому щоденнику з методики музичного виховання.

Обов'язки студента-практиканта:

- Чітко виконувати правила внутрішнього розпорядку школи.
- Сумлінно вести облік своєї роботи, вчасно оформлювати документацію.
- Надавати допомогу вчителю та учням, включаючись в навчально-виховний процес.
- Організовувати дітей на перервах.

- Вести цілеспрямовану індивідуальну роботу з розвитку музичних здібностей учнів.
- Допомогати в проведенні позакласної музично-виховної роботи.
- Виготовляти дидактичний матеріал з метою поповнення методичного фонду кабінету музики та співів школи.
- Виконувати вимоги класовода і вчителя музики навчального закладу.
- Надавати допомогу вихователю групи продовженого дня.

Робочий день студента у школі триває шість годин. Загальне керівництво практикою здійснюють методисти з предмету і керівник безвідривної педагогічної практики.

Тема 1: Урок музики – основна форма музичної навчально-виховної роботи в школі.

Питання для вивчення:

1. У чому полягає специфіка уроку музики і співів у загальноосвітній школі?
2. Порівняйте загальнодидактичну типізацію уроків із типами й видами уроків музики.
3. Що визначає структуру уроку музики? Назвіть її характерологічні особливості.
4. Які вимоги до сучасного уроку музики висуває педагогіка мистецтва?
5. Розкрийте якість уроку музики як “художньо-педагогічного твору”.
6. У чому особливості побудови та проведення уроку музики і співів у початковій, середній та старшій школах?
7. За якою схемою розробляється розширений конспект уроку музики?

Завдання для практичної роботи:

1. Вивчити рекомендовану літературу і на цій основі продумати відповіді на вищезазначені питання з метою повного науково-методичного аналізу уроків музики.
2. Відвідати уроки музики у паралельних класах початкової, середньої та старшої школи.
3. Якомога повніше зафіксувати в окремому зошиті хід уроків музики, які спостерігалися, і висловити своє загальне враження про кожен з них.
4. Дати повний науково-методичний аналіз зразкового, на Вашу думку, уроку музики за певною схемою /8, с. 103/.

Завдання для самостійної роботи:

1. Ознайомитись із сучасними програмами з музики для загальноосвітніх шкіл і проаналізувати погляд її авторів на сучасний урок музики.
2. Вивчити рекомендовану літературу і законспектувати такі першоджерела: Абдуллин Э.Б. Теория и практика музыкального обучения в общеобразовательной школе. – М.: Просвещение, 1983. – Гл. I, II, V.; Лобач О.О. Сучасні

методичні досягнення навчального предмета “Музика” // Постметодика. – 1999. – № 2-3-4.– С. 100 – 103; Горюнова Л. В. На пути к педагогике искусства // Музыка в школе. – 1988. – № 2. – С. 7 – 17.

3. Скласти бібліографію журнальних статей з теми заняття.

Зміст та форма звітності:

1. Експрес-тестування з теми.
2. Семінар-огляд журнальних статей і рекомендованої літератури з проблеми заняття.
3. Бесіда з учителем музики школи про його педагогічний досвід музичного виховання учнів (підготувати питання).
4. Здати до методичного фонду кафедри музики і співів один поширений конспект уроку музики, який спостерігався, з його повним науково-методичним аналізом.
5. Підготувати на перевірку:
 - конспекти уроків музики, які спостерігалися, в зошиті з методики музичного виховання;
 - конспекти першоджерел.

Література:

1. Апраксина О.А. Музыка в школьном учебно-воспитательном процессе // Музыкальное воспитание в школе. – Вып.15. – М.: Музыка, 1982.– С. 5 – 32.
2. Вендрова Т.Е. Пусть музыка звучит!: Кн. для учителя. – М.: Просвещение, 1990.
3. Гадалова І.М. Методика викладання музики у початкових класах: Навч. посібник. – К.: ІСДО, 1994.
4. Горюнова Л. В. На пути к педагогике искусства // Музыка в школе. – 1988. – № 2. – С. 7 – 17.
5. Горюнова Л. В., Маслова Л.П. Урок музыки – урок искусства. – М.: Просвещение, 1995.
6. Ершова А.П., Букатов В.М. Режиссура урока, общения и поведения учителя (Педагогика как практическая режиссура): Пособие для учителя. – М.: Педагогика, 1995.
7. Карпушин И.И. Методика художественного воспитания. – М., 1996.

8. Лобач О.О. Сучасні методичні досягнення навчального предмета “Музика” // Постметодика. – 1999. – № 2-3-4.– С. 100 – 103;
9. Микитенко В.І. Музика: розробки уроків для 5 – 6 класів // Усе для вчителя. – 1998. – № 17. – С. 35 – 37.
10. Перший крок у світ музики: Додаток до газети “Розкажіть онуку”. – К., 1997. – № 2.
11. Ростовський О.Я. Методика викладання музики у початкових класах: Навч.-методичн. посібник. – К.: ІЗМН, 1998.
12. Шовкомуд О.О. Уроки музики как средство эстетического воспитания // Проблемы эстетичного виховання та художньої освіти в системі професійної підготовки вчителів: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Полтава, 1995.

Тема 2. Урок музики як елемент цілісного навчально-виховного процесу

Питання для вивчення:

1. У чому схожість і відмінність понять: «міжпредметні зв'язки», “інтеграція”, “комплекс”, “синтез”?
2. Дайте повну характеристику окремих видів синтетичних уроків музики: комплексних, бінарних, інтегрованих.
3. Розкрийте основи інтеграції музичного виховання зі змістом природничо-математичної та гуманітарної освіти.
4. Назвіть психолого-педагогічні умови ефективного використання міжпредметних зв'язків на уроці музики і співів?
5. Які прийоми застосування музичного мистецтва на уроках ви можете запропонувати вчителям початкової, середньої і старшої школи?

Завдання для практичної роботи:

1. Під час спостереження уроків музики і співів виявити його міжпредметні зв'язки (по можливості, відвідати й проаналізувати особливості інтегрованих, бінарних або комплексних уроків з будь-яких дисциплін).

2. Спостереження уроків з будь-яких предметів початкової школи, на яких використовується музичне мистецтво, і фіксація відповідних фрагментів за такою схемою:
 - дата, клас, предмет і тема уроку;
 - назва музичного твору, який прозвучав;
 - детальне описання фрагмента уроку (діяльність учителя й учнів);
 - прийоми включення музичного мистецтва в урок: порівняння; аналогія; ілюстрування; мелодекламація; рух під музику; створення емоціогенної або психотерапевтичної ситуації; відтворення музичного образу в інших видах художньо-творчої діяльності; повідомлення теми уроку за допомогою музичного мистецтва; об'єктивація контексту уроку; музичне оцінювання результатів роботи окремих учнів або класу тощо;
 - аналіз ефективності застосування музичного мистецтва на уроці.
3. Ознайомитись із темами уроків (за власним вибором) і забезпечити (за домовленістю з учителем) використання музичного мистецтва на одному з них: вибрати відповідний музичний твір, виконати його або знайти запис.
4. Допомогти вчителю у проведенні музичних фізкультхвилинок на уроках.

Завдання для самостійної роботи:

1. Вивчити рекомендовану літературу, повторити відповідні теми із методики музичного виховання, загальної педагогіки та методик початкового навчання.
2. Ознайомитись із методичним фондом учителя і школи (якщо у навчальному закладі є методичний кабінет) з метою опрацювання конспектів інтегрованих і бінарних уроків (з дозволу авторів і адміністрації зробити відповідні нотатки у щоденнику).
3. Законспектувати: Печерська Е.П. Уроки різні та незвичайні // Рідна школа. – 1995. – № 4. – С. 62 – 65;
4. Написати словник ключових термінів до теми.

5. Знайти відповідний науково-методичний матеріал у педагогічних періодичних виданнях.

Зміст і форма звітності:

1. Фронтальне опитування з теми заняття (у відповіді обов'язково посилатися на практичний матеріал власних спостережень і пошуків).
2. Здати до методичного фонду кафедри саморобний збірник музичних фізкультхвилинок, укладений студентами-практикантами всієї групи.
3. Підготувати на перевірку:
 - аналіз використання міжпредметних зв'язків на уроці музики;
 - результати спостережень уроків, на яких використовувалось музичне мистецтво, і власну методичну розробку відповідного фрагменту уроку, запропонованого вчителю;
 - конспекти першоджерел;
 - словник ключових термінів;
 - “Банк ідей” до проведення інтегрованих, бінарних та комплексних уроків з музики.

Література:

1. Варга Б. Язык. Музыка. Математика / Б.Варга, Ю.Димень, Э.Лопариц; Перев. с венг. Ю.А.Данилова. – М.: Мир, 1981.
2. Верховинець В.М. Весняночка. – 5-е вид. – К.: Муз. Україна, 1989.
3. Лещенко М.П. Зарубіжні технології підготовки вчителів до естетичного виховання. – 2-е вид., доп. – К.: ППППО, 1996.
4. Линченко Н., Мошкова Н., Ковалева Г. Новые краски «Радуги»: Интегрированные занятия изобразительного искусства и музыки // Дошкольное воспитание. – 1998. – №3.
5. Программы интегрированных курсов в начальных классах средней общеобразовательной школы «Музыка и движение» и «Художественный труд» / Программы подготовили О.В. Комиссарова, А.П. Тараканова. – К.: Освіта, 1991.

Тема 3. Вокально-хорова робота на уроці музики і співів у загальноосвітній школі.

Питання для вивчення:

1. Мета і завдання вокально-хорової роботи на уроці музики у загальноосвітній школі.

2. Які форми вокально-хорової діяльності застосовуються на уроці музики.
3. За якою логікою проводиться розспівування на уроці музики на різних етапах навчання?
4. Назвіть етапи розучування хорового репертуару на уроці музики.
5. Охарактеризуйте методи та прийоми подолання вокально-хорових труднощів під час розучування пісенного репертуару.

Завдання для практичної роботи:

1. Спостереження вокально-хорової роботи на уроках музики, на репетиціях хорового гуртка або вокального (фольклорного ансамблю).
2. Аналіз вокально-хорової роботи вчителя на уроці музики і співів за такою схемою:
 - музичне вітання та прощання з учнями, їх оригінальність, узгодженість із загальним контекстом уроку;
 - розспівування на уроці: види вправ та їх відповідність певному етапу музичного навчання; континуальність-дискретність характеру розташування поспівок; зв'язок вправ між собою та із музичним матеріалом уроку; їх доступність; лаконічність; емоційно-художня привабливість;
 - назва пісень, які вивчаються, визначення етапів їх розучування;
 - підготовка учнів до сприймання вокального твору: вступна бесіда, її образність, лаконічність, інформаційність, виховна спрямованість; використання різноманітних методів стимулювання емоційно-позитивного ставлення до вокально-хорової діяльності;
 - показ пісні: виконання вчителем або учнем (виразність, емоційність, артистичність, володіння вокальною технікою, якість музичного акомпанементу); використання запису; наявність наочності (запису нотного та літературного тексту пісні, друкованих

співаників, зошитів для практичних занять з музики, ілюстрацій тощо);

- аналіз пісні з учнями: логічність і доцільність поставлених учителем запитань; визначення характеру і змісту твору, особливостей засобів музичної виразності; характеристика акомпанементу; формування уявлення про цілісний музичний образ пісні;
- розучування пісні: методика роботи над музичним і літературним текстами; прийоми подолання вокально-хорових труднощів; методи роботи над вокально-хоровими навичками; місце і роль образного слова у процесі розучування пісенного репертуару; використання інших видів музичної діяльності в процесі розучування пісні;
- художнє виконання пісні: співтворчість учителя й учнів при створенні плану художнього виконання пісні; доцільність поєднання колективного, групового та сольного співу; використання драматизації, дитячих музичних інструментів і руху при виконанні пісні; адекватність відтворення художнього образу вокального твору; загальна вокальна культура школярів;

3. Добір та розучування з молодшими школярами пісень до позакласного виховного заходу, запропонованого класоводом.

4. Розробка розширеного плану розучування обраної пісні з учнями: ознайомлення з вокальним твором; співування літературного і музичного текстів; художнє виконання пісні; методика роботи над подоланням вокально-хорових труднощів.

Завдання для самостійної роботи:

1. Вивчити рекомендовану літературу, повторити відповідні розділи з методики музичного виховання в школі, хорознавства.
2. Проаналізувати відповідні розділи навчальних програм з музики для загальноосвітньої школи, звернути увагу на мету, завдання вокально-хорової роботи на уроці, а також на перелік вокально-хорових умінь та навичок учнів.

3. Законспектувати: Тевлина В.К. Вокально-хоровая работа // Музыкальное воспитание в школе: Сб. ст. / Сост. О.А.Апраксина. – Вып. 15. – М.: Музыка, 1982. – С. 43-77; Лиманський П.Т., Тягло Є.І. Використання образно-художньої мови в роботі з молодіжним шкільним хором: Методичні рекомендації. – Полтава, 1992.
4. Підібрати поспівки-забавлянки для розспівування.

Зміст і форми звітності:

1. Експрес-тестування з теми.
2. Колективний аналіз вокально-хорової роботи вчителя музики.
3. Проведення ділової гри “Реклама” (рекламуються найкращі методи та прийоми вокально-хорової роботи, які студенти побачили під час проходження практики)
4. Здати до методичного фонду кафедри запис музичного і літературного тексту пісні, яка виконувалась на позакласному заході.
5. Всією групою оформити в окремому нотному зошиті поспівки-забавлянки.
6. Підготувати на перевірку:
 - аналіз вокально-хорової роботи вчителя музики;
 - конспекти першоджерел у зошиті з методики музичного виховання.

Література

1. Білаш О., Чубач Г. Алфавітні усмішки: Пісні для дітей. – К.: Муз. Україна, 1993.
2. Катрусина пісня: Пісенник для малят / Упор. І.М.Муратова. – Вып. 1-4. – К.: Муз. Україна, 1988–1991.
3. Колодуб Ж. Музична абетка: Зб. пісень для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. – К.: Муз. Україна, 1991.
4. Котилася торба: Українські дитячі ігри. – К.: Веселка, 1990.
5. Ніколаєнко п. Особливості вокальної роботи в хорі з учнями молодшого шкільного віку // Музика в школі. – Вып. 11. – К.: Муз. Україна, 1987.

6. Сафонова В. Заметки хормейстера // Искусство в школе. – 1998. – № 2.
7. Стулова Г.П. Хоровой класс: Теория и практика вокальной работы в детском хоре. – М.: Просвещение, 1988.
8. Українське дошкілля: Пісні, ігри, танці, вірші й загадки для дітей дошкільного віку. – К.: Муз. Україна, 1992.
9. Халабузарь П., Попов В., Добровольская Н. Методика музыкального воспитания: Учебн. пособие. – М.: Музыка, 1989.

Тема 4. Керівництво процесом музичного сприймання школярів.

Питання для вивчення:

1. У чому схожість і відмінність понять “музичне сприймання”, “сприймання музики”, “слухання музики”?
2. Розкрийте сутність музичного сприймання як психологічного феномену.
3. Які елементи складають структуру моделі художнього сприймання?
4. За яких педагогічних умов можна досягти ефективності керування процесом музичного сприймання школярів?
5. Які методи та прийоми формування музичного сприймання пропонує музична педагогіка?

Завдання для практичної роботи:

1. Спостереження процесу керування процесом музичного сприймання школярів на уроці музики.
2. Аналіз процесу керування музичним сприйманням учнів за такою схемою:
 - мета і завдання процесу керування музичним сприйманням учнів на уроці, глибина осмислення її вчителем;
 - створення педагогічних умов керування процесом музичного сприймання школярів: інформаційне забезпечення музичного сприймання; формування установки на музичне сприймання; здійснення художньо-педагогічного аналізу музичних творів;

забезпечення взаємозв'язку різних видів мистецтв на уроці;

- специфіка розвитку музичного сприймання школярів у різних видах музичної діяльності на уроці: домінуючий тип музичного сприймання; визначення музичного тематизму, його розвитку, особливостей синтаксису і формоутворення, музичної драматургії; актуалізація життєвих і музичних асоціацій; стимулювання самопізнання й самовираження; інтерпретація та оцінка музичного твору тощо;
- слухання музики на уроці: регламентація даного виду діяльності; його локалізація (початок, середина або кінець уроку) і зв'язок із режисурою уроку; музичний матеріал (автор, назва твору, форма показу);
- методи та прийоми слухання музики: метод наведення Б.Асаф'єва; словесні та практичні методи; спостереження за музикою; метод “подвійного слухання” із застосуванням “первинної наочності” С. Каргапольцева; метод комплексного використання різних видів мистецтв; метод створення емоціогенних ситуацій; моделювання; метод кольорових матриць О. Лутошкіна; метод емоціональної драматургії; драматизація; музично-слухацькі ігри; музично-літературні композиції; прийом “руйнування” музичного образу; прийом слухання з коментарем тощо;
- загальні висновки: реалізація мети; збагачення емоційно-сенсорного, пізнавального і морально-вольового аспектів музичного сприймання школярів; залучення дітей до самостійної слухацько-творчої діяльності.

3. Підготовка та проведення у своєму класі години спілкування з музичним мистецтвом (форма і зміст даного заходу визначається кожним студентом особисто).

Завдання для самостійної роботи:

1. Вивчити рекомендовану літературу, повторити відповідні розділи з методики музичного виховання в школі та психології.

2. Проаналізувати мету і завдання розділу “Слухання музики”, визначені програмами з музики для загальноосвітніх шкіл.
3. Законспектувати: Ростовський О.Я. Педагогіка музичного сприймання. – К.: ІЗМН, 1997. – С. 118-184.
4. Скласти картотеку науково-популярної літератури про музичне мистецтво на допомогу вчителеві й учням.

Зміст і форми звітності:

1. Експрес-тестування з теми заняття.
2. Проведення дискусії на тему: “Чи суперечить природі музичного мистецтва безпосередній педагогічний вплив?”
3. Підведення загальних підсумків педагогічної практики.
4. Здати до методичного фонду кафедри розробку години спілкування молодших школярів з музичним мистецтвом.
5. Підготувати на перевірку:
 - аналіз процесу керування музичним сприйманням школярів на уроці;
 - конспект розділу книги О.Я.Ростовського в зошиті з методики музичного виховання;
 - список рекомендованої науково-популярної літератури.

Література

1. Кабалевский Д.Б. Как рассказывать детям о музыке // Педагогические размышления: Избранные статьи и доклады. – М.: Педагогика, 1986.
2. Кабалевський Д.Б. Про трьох китів та про інші цікаві речі. – К.: Муз Україна, 1983.
3. Кадцын Л.М. Музыкальное искусство и творчество слушателя. – М.: Высш. школа, 1990.
4. Музыкальное восприятие как предмет комплексного исследования: Сб. ст. / Сост . А.Г. Костюк. – К.: Муз. Україна, 1986.
5. Петрушин В.И. Музыкальная психология: Учебн. пособие для студентов и преподавателей. – М.: ВЛАДОС, 1997.
6. Рудницька О.П. Музыка і культура особистості: Проблеми сучасної педагогічної освіти: Навч. посібник. – К.: ІСМН, 1998.

7. Спутник учителя музыки: Кн. для учителя / Сост. Т.В. Чельшева. – М.: Просвещение, 1993.
8. Хрестоматия по методике музыкального воспитания в школе: Учебн. пособие / Сост. О.А. Апраксина. – М.: Просвещение, 1987.

Навчальна методична практика:

Навчальна програма

Укладач О. О. Лобач

Комп'ютерний набір і верстка О. О. Лобач

Підписано до друку 14.06.1999.

Формат 60×84 1/32. Папір друкарський.

Гарнітура *Times Nev Roman Cyr* Друк офсетний.

Умовн. друк. арк. 1,2

Тираж 100 прим.

Видання Полтавського державного педагогічного університету

ім. В. Г. Короленка